

”Gift er så att barnet får en laglig far!” Om familjegenerationer och strategier i transnationella relationer

Mirjaliisa Lukkarinen Kvist

Uppmaningen i rubriken riktade min mor till mig och min pojkvän i ett brev år 1973. Jag hade knappt ett år tidigare flyttat till Stockholm från ett österbottniskt samhälle i mellersta Finland. Jag var tjugo år och väntade mitt första barn. Brevet är handskrivet och bara en sida långt. Jag hittade det för inte så länge sedan då jag letade efter något annat i de av mina byrå-lådor som innehåller olika slags ”minnesgods”. Min mor var en flitig brevskrivare. Hennes brev är skrivna med en sirlig och snirklig handstil. Brevskrivandet utgjorde ett sätt för henne och mig att hålla kontakt med varandra sedan jag flyttat till Sverige. Ofta innehöll hennes brev råd och uppmaningar, som detta att jag borde gifta mig. Dessa råd och uppmaningar är exempel på familjestrategier (Helsti 2006). Sådana strategier kan omfatta beslut om exempelvis utbildning, barnuppfostran och giftermål som i min mors brev.

I detta kapitel ska jag i första hand utifrån detta brev från min mor, men också utifrån de intervjuer som jag gjorde med sverigefinnar för min avhandling (Lukkarinen Kvist 2006), beskriva och analysera hur familjestrategier i form av normer och värderingar förmedlas från en äldre familjegeneration till en annan i transnationella relationer.

Migration är sällan en engångshändelse eller enstaka rörelse utan snarare en pågående process (Gustafson 2007). Migranter upprätthåller kontakter med den gamla hemorten samtidigt som de kvarboende agerar aktivt och samspelar med de utflyttade i sociala nätverk (Easthope 2004; Hareven 2000; Åkesson 2007). Genom transnationella nätverk binds människor, orter och länder samman, samtidigt som normer, värderingar och förväntningar förmedlas (Gustafson 2007; di Leonardo 1987; Hareven 2000; Åkesson 2007).

Geografiska platser är således ingalunda strikt avgränsade. Snarare kan de beskrivas som knutpunkter i ett rikt nätverk av sociala relationer (Easthope 2004). Moderna transportmedel och kommunikationsteknologier underlättar upprätthållandet av kontakter och möjliggör transnationella och platspolygama liv, dvs. att ha förbindelser med flera platser och länder (Beck 1998). Mycket av forskningen har fokus på migranters erfarenheter och skapande av band till det gamla hemlandet. Betydligt mindre uppmärksamhet har riktats mot de kvarboendes relationer till migranter (Åkesson 2007). Detta kapitel riktar intresset mot de kvarvarande, bl.a. mot min egen mor.

Utbildning ger möjligheter och barn medför begränsningar

Jag blev först lite konfunderad över ditt tillstånd. Men nu tänker jag att det skulle bli som det blev. /.../ Nog medför barn begränsningar i livet, man kommer inte loss lika lätt under en tid. Men man har också glädje av små barn.

När man diskuterar ålder avser man oftast individens ålder i år, månader och dagar det vill säga den kronologiska åldern. Den kronologiska åldern utgör en grund för hur en individ blir kategoriserad och placerad i den sociala strukturen i samhället, den laddas med olika slags innebörder (Hockey & James 2003; Närvänen 2004). Åldern har kulturellt specifika ideologiska och symboliska laddningar (Hockey & James 2003). I varje samhälle finns ålderbaserade normer för vilka beteenden och handlingar som betraktas som normala och acceptabla och vilka som inte är det. En del normer är mer informella, medan andra är mer formella och kommer till uttryck till exempel i lagstiftningen (Fry 2003). Sociala tidtabeller pekar på vad som förväntas av människor i varje specifik livsfas. Dessa tidtabeller är dock föränderliga. Det som är normalt och förväntat av en person i en viss ålder, skiljer sig exempelvis från en tid till en annan, från ett samhälle till ett annat och från en social klass till en annan. Åldersbaserade kategorier har inte nödvändigtvis skarpa gränser, de är otydliga och utsatta för förändring, de kan förkortas, de kan förlängas, de kan försvinna och nya kategorier kan uppstå. Det att olika förväntningar och föreställningar är förknippade med vissa

åldrar ska alltså inte uppfattas som determinerande för individer. I stället för att predestinera hur livet måste levas, erbjuder kategorierna snarare breda uppslag för livet och vad som kan förväntas i olika åldrar (Hunt 2005). Valmöjligheterna är dock inte obegränsade.

Vi som föddes på 1950-talet i Finland kom i åtnjutande av möjligheter till en högre utbildning i en utsträckning som inte funnits tidigare. Många gick emellertid även då direkt till arbetslivet, så som de tidigare åldersgenerationerna hade gjort, där de flyttade från landsbygden till orter som kunde erbjuda arbete. Många av dem som lämnade landsbygden flyttade av nödvändighet (Jokinen & Saaristo 2002). Efterkrigstidens Finland var ett land sargat av flera krig. Levnadsförhållandena var på många håll mycket dåliga och landets ekonomi kännetecknades av djupa konjunkturnedgångar, hög arbetslöshet och låga löner. På grund av dålig lönsamhet kunde jordbruket inte försörja befolkningen. På 1960- och 1970-talen genomgick Finland långtgående strukturella förändringar, kanske de mest omvälvande i hela Västeuropa, då jordbrukspolitiken radikalt ändrades (Allardt 1996; Korkiasaari 2000). De som tidigare hade arbetat i jordbruk och skogsnäring sökte arbete på annat håll. Konkurrensen var hård på 1960-talet då efterkrigstidens stora barnkullar sökte sig ut till arbetslivet (Korkiasaari 2000).

Att flytta till Sverige var ett alternativ för många. Migranter från Finland har i regel alltid varit relativt unga människor i arbetsföra år, så även informanterna i min studie (Lukkarinen Kvist 2006). Frågan om migration aktualiserades för deras del när de befann sig i en livsfas då det förväntades av dem att flytta ut från föräldrahemmet, söka jobb, grunda eget hushåll och bilda familj. För att kunna skaffa arbete och försörja sig, vilket betraktades som markörer av vuxenliv enligt rådande sociala tidtabeller, blev det aktuellt att överväga olika alternativ – varav migration var ett. Ortens migrationstraditioner hade betydelse för hur informanterna resonerade kring olika framtidsalternativ. Flera forskare, som studerat migration mellan Finland och Sverige, har visat den roll de personliga nätverk, bestående av släktskap, vänskap, grannskap eller bekantskap, som människor är invävda i spelar för flyttrörelser (Laakkonen 1996; Nyman-Kurkiala 1999; Häggström, Borgegård & Rosengren 1990; Korkiasaari 2000; Kuosmanen 2001; Snellman

2003). Då migration från en ort har kommit i gång kommer den ofta att fortgå eftersom migrationen inte sällan bär en egen dynamik som för med sig fler och fler migranter (Castles 2000). En bidragande orsak till att individer fattar beslut om migration kan vara just kontakterna mellan dem som flyttat och dem som är kvar.

Informanterna i min studie reagerade i relation till andra människor i sin omgivning och till de nätverk de ingick i: de blev inspirerade, uppmuntrade och kanske rentav övertalade att migrera av släktingar, vänner eller tidigare grannar som var väl bevandrade i de svenska förhållandena (jfr Jaakkola 1984; Hareven 2000; Häggström, Borgegård & Rosengren 1990). Så var det för min del också. Jag följde en gymnasiekamrat till Sverige sommaren 1971. Hon hade en bror i Stockholm som kunde hjälpa oss med både bostad och sommarjobb. Den sommaren träffade jag en man som jag förälskade mig i. Jag återvände dock till Finland och tog studenten, men valde att resa tillbaka till Sverige efter studenten. Beslutet att flytta till Sverige var inte särskilt svårt att fatta, det skedde utan större funderingar och tveksamheter, på liknande sätt som många andra har berättat om sina flyttbeslut (Lukkari-nen Kvist 2006).

Det specifika för oss födda på 1950-talet, och i synnerhet för dem som föddes efter 1950-talets mitt, var att nya normer och förväntningar riktades mot oss och de sociala tidtabellerna reviderades för vår del. Det var inte längre lika självklart att vi skulle gå direkt till arbetslivet eftersom den nya tiden ställde nya krav på utbildning (Jokinen & Saaristo 2002). Med detta som fond kan man förstå min mors kommentar i brevet om att barn innebär begränsningar i livet, åtminstone under en tid. Hon säger inget om att barn skulle kunna medföra begränsningar för barnets far. På så sätt tillmäter hon mig ett reproduktivt ansvar och tar för givet att det är jag som mor som ska ta hand om barnet.

Accepterade och oaccepterade samlevnadsformer

Jag har inga andra önskemål än att ni kommer väl överens med varandra. Han är en man med bra karaktär och han är godhjärtad. Gör som hans bröder och gift er så att barnet får en laglig far.

Flera gånger när jag samtalade med informanterna reflekterade jag över att de noga betonade att de gifte sig i Finland innan de tillsammans flyttade till Sverige. Jag undrade för mig själv varför det var så viktigt att understryka detta. Detta analyserade jag inte i avhandlingen. När jag nu läser min mors brev ger det mig upplysningar om de normer som var allmänt rådande på landsbygden i Österbotten. Hennes vädjan om att jag ska gifta mig och rätta mig efter de handlingar och beteenden som ansågs vara normala och acceptabla avspeglar normerna i det samhälle hon levde i (jfr Hockey & James 2003; Närvänen 2004).

Samboförhållanden ökade kraftigt i Finland på 1970-talet (Jokinen & Saaristo 2002). Det förekom också på min gamla hemort att människor levde tillsammans utan att vara gifta, men det var ovanligt. Det kunde omnämnas i nedlåtande ordalag, så som att de levde i synd eller att de var vargpar. Föreställningen om att man ska leva i en traditionell kärnfamilj var stark på landsbygden. Det fanns inte utrymme för alternativa samlevnadsformer (jfr Jokinen & Saaristo 2002). Det hörde till att gifta sig om man skulle leva tillsammans och i synnerhet om man hade eller skulle ha barn.

Min mors råd om äktenskap kan tolkas som uttryck för en familjestrategi. Familjestrategier är kulturella konstruktioner som förändras med tiden. De kan vara oartikulerade, men komma till uttryck då någon familjemedlem fjärrar sig från dem (Helsti 2006). Giddens (1997) använder sig av begreppet *rent förhållande* om vänskapsförhållanden och äktenskap i vår tid. Han menar att äktenskapet numera baserar sig enbart på emotionella band och att äktenskapet består så länge som det ger emotionell tillfredsställelse för

makarna. Min mor motsatte sig inte denna typ av förhållanden. Det hon motsatte sig var formen för förhållandet, äktenskapet som institution var en självklarhet för henne.

Min mor fortsätter med sina råd i brevet då hon skriver:

Jag skulle inte rekommendera att ni skaffar motorcykel. Du kommer nog att märka det senare. Detta om detta. /.../ Försök ta väl hand om dig, så att du inte råkar ut för några olyckor och kom överens om att ni gifter er.

Den familjestrategi som min mor använder sig av omfattar även större ekonomiska åtaganden, som köp av motorcykel. Min mor var van vid att styra och ställa. Hon var bondmora i ett hushåll bestående av flera familjgenerationer, emellanåt också av inneboende arbetskraft. Under andra världskriget, då min far var i kriget, hade hon ensamt ansvar för gården. Min mor förmedlar inte enbart normer och värderingar om hur jag ska agera när jag befinner mig ”i omständigheter”, utan visar också omsorg om min hälsa genom att uppmana mig att ta väl hand om mig och inte råka ut för olyckor. Hon kanske var orolig för motorcykelolyckor? På nytt återkommer hon till frågan om äktenskap. Att ha barn och inte vara gift framstår nu ännu tydligare som ett stort normbrott.

Kin keeper på österbottniska

I dag var det skidtävling i kyrkbyn. I damlaget åkte Laura, Rauha och Mirja på Alanne. De kom på andra plats. I familjegruppen åkte Eino, Ilpo och Heli. De kom på fjärde plats. Här i Venetpalo har det varit stora skidtävlingar, förra och förrförra helgen. /.../ Det var flera hundra skidåkare. Heli deltog för övrigt i en tävling som arrangerades mellan olika skolor. Hon blev bäst i sin klass. Heli representerar familjen i skidåkning, som du gjorde en gång i tiden.

Har du skrivit till Eila och Laitilas flickor? Bondmoran på Kuopala var i Uleåborg och därifrån hade hon med sig hälsningar från familjen Laitila. Erkki lär göra lumpen i Kajana.

Den stora omdaning av det finska samhället medförde en påtaglig förändring av människors liv. Den genomgripande territoriella förvandlingen, också kallad ”flykten eller flytten från landsbygden”, märktes givetvis överallt både på landsbygden och i städerna (Jokinen & Saaristo 2002). Landsbygden blev ödsligare och tystare, i synnerhet i Österbotten. Hus med brädor över dörrar och fönster syntes överallt i byarna. Det landskap som utflyttningen lämnade efter sig satte spår både hos dem som flyttade men också hos dem som blev kvar. De som flyttade till Sverige hade ofta täta kontakter med dem som stannat kvar (Kuosmanen 2001; Snellman 2003; Lukkarinen Kvist 2006; Ågren 2006). Det fanns sociala och känslomässiga skäl att behålla banden till människor på den gamla hemorten. Resor till den gamla hemorten var viktiga inslag i de utflyttades tillvaro. På somrarna levde byar upp då de utflyttade återvände. Svenskregistrerade bilar syntes på många gårdsplaner och på byvägar. Men till slut tog sommaren och semestern slut. Livet gick dock vidare sedan utflyttarna hade återvänt till sina nya hemorter. Kvar på den gamla hemorten fanns föräldrar, familjemedlemmar, släktingar och tidigare grannar.

Att skriva brev är ett sätt att hålla kontakt mellan de utflyttade och de kvarvarande. Det var inte bara min mor som skrev brev, utan också jag var flitig brevskrivare. Många av de brev som jag skrev till min mor hittade jag efter hennes bortgång. Hon hade sparat dem i en byrålåda. I mina brev skrev jag om vardag, arbete, ekonomi och givetvis om barnen, om deras första tänder, om deras lekar och de barnsjukdomar de drabbades av. Min mor i sin tur förmedlade nyheter från den gamla hemorten. I det aktuella brevet berättar hon om olika skidtävlingar och hon nämner flera namn. Hon förutsätter uppenbarligen att jag vet vilka hon talar om. Däri har hon alldeles rätt, än i dag minns jag dem. Hon avslutar avsnittet om skidtävlingar med att konstatera att det nu är min brorsdotter som representerar familjen i skidtävlingar. På detta vis vävs både jag och min brorsdotter in i familjens idrottstradition. Genom hennes brev hålls minnet om familjemedlemmar

och tidigare grannar levande hos mig. Hon förhör sig om huruvida jag har haft kontakt med mina gamla vänner och månar därmed om upprätthållandet av vänskapsband. Genom att hänvisa till gamla gemensamma minnen, gemenskap och bekanta vardagshändelser skapar hon närhet mellan mig och sig själv, men också med andra i den gamla hembyn.

Enligt di Leonardo är det framför allt kvinnor som månar om relationer inom familjen och släkten. Hon använder sig av begreppet *kin work*.

By Kin work I refer to the conception, maintenance, and ritual celebration of cross-household kin ties, including visits, letters, telephone calls, presents, and cards to kin; the organization of holiday gatherings; the creation and maintenance of quasi-kin relations; decisions to neglect or to intensify particular ties; the mental work of reflection about all these activities; and the creation and communication of altering images of family and kin vis-à-vis the images of others, both folk and mass media (di Leonardo 1987, s. 442).

Utan kvinnors insatser skulle inte banden inom transnationella familjer kunnat hållas levande (Gardner 2001). Kvinnor är således *kin keepers*, släktskapsupprätthållare, som upprätthåller kontakter genom livsloppet och över geografiska avstånd (Hareven 2000). Mulinari menar att det ställs olika förväntningar på män och kvinnor vad gäller relationer i transnationella familjer (Mulinari 2007; se även Hareven 2000). Att kvinnor spelar en viktig roll för upprätthållande av relationer inom familjen och släkten framgår också av de intervjuer jag gjorde med informanterna för min avhandling. En kvinna berättar hur hennes mor var kontaktperson i sin släkt i Finland och hur hon själv har fått en liknande sammanhållande roll i sin familj i Sverige. En annan kvinna beskriver hur hennes relation till föräldrahemmet förändrades då hennes mor dog. Hemmet hade inte längre samma innebörd för henne. Efter moderns bortgång blev familjens besök på den gamla hemorten färre och kortare. Några av informanterna berättar hur deras mödrar flyttade till Sverige när de fick barn. De beskriver uppskattande hur mödrarna hjälpte till med både barn och hushåll. Några andra i sin tur berättar

hur de saknade sina föräldrar när de var småbarnsföräldrar, de hade ingensans att lämna sina barn när de skulle iväg någonstans. Flera sörjer också att barnen inte kunde träffa sina mor- och farföräldrar annat än på sommarloven (Lukkarinen Kvist 2006).

I brevet frågar min mor också om min pojkväs föräldrar är i Sverige, trots att hon inte har träffat dem. Hon undrar också om jag har några fotografier att sända till henne. Till sist ber hon mig hälsa till min pojkvän. På detta sätt knyts också dessa personer till hennes nätverk. Hemmet kan bokstavligen formas till minnenas förråd. Sparade föremål och foton bidrar till att man kan minnas också dem som har gått bort eller flyttat från orten. Med hänvisning till Bourdieu konstaterar Honkasalo att föremål, som till exempel foton, förkroppsligar relationer och minnen och skapar kontinuitet (Honkasalo 2004). När min mor får foton från mig, att sätta in i ett album eller placera på en byrå, blir foton ett medel för henne att minnas mig, men även en vidare krets av människor, även sådana som hon aldrig har träffat. Min mor adresserade sitt brev till både mig och min pojkvän, och därmed riktade hon också sina råd och uppmaningar till oss båda. Brev kan ha kollektiv karaktär genom att de ofta innehåller hälsningar till andra, som min mors brev gör. Då brevets mottagare vidarebefordrar hälsningar till de berörda kan det också leda till att han eller hon berättar något om brevets innehåll och därmed öppnas brevet upp för en bredare offentlighet och läsekretsen breddas (jfr Helsti 2006).

Jag minns

Jag brukar alltid på natten mot måndagen sitta uppe och titta ut, och jag minns hur du brukade komma hem efter att ha varit på dans på Kataja. Nästa månad börjar de bygga upp Kataja på nytt efter branden.

Min mor berättar att hon fortfarande brukar sitta uppe på natten mot måndag. Så hade hon gjort under hela min tonårstid. Det fanns inga allmänna kommunikationer, vilket gjorde att jag efter att ha varit på dans stod vid E4

och liftade hem sent på nätterna. Hon gick och lade sig först när hon kunde se att jag närmade mig hemmet. På köksbordet fanns alltid smörgåsar och ett glas mjölk. På så sätt uttryckte hon omsorg om mig. Hennes agerande kan också tolkas som ett strävande efter en viss kontroll över mig och mina göranden. Även sedan jag flyttat höll hon fast vid denna vana – att sitta uppe på nätterna och titta ut mot E4 – som formats under många år. Jag tolkar in en saknad i hennes beskrivning av vaknätterna. Denna tolkning förstärks då hon något längre fram i brevet skriver: ”Ring så att pappa får höra din röst.” Hon gör sig till förmedlare för hans saknad efter mig och hon månar om min och hans relation.

Den nya hemorten i Sverige var förr en plats varifrån informanterna i min studie hade bråttom bort så fort sommaren kom. Framför allt under de första åren var de flesta informanternas band till den gamla hemorten starka: kontakterna var täta och semestern där utgjorde årets höjdpunkt. Under många år hade flera av dem ett ambivalent förhållningssätt till sin vistelse i Sverige. De hade inga långsiktiga planer för Sverigevistelsen utan avsåg att eventuellt återvända till Finland så småningom. För många upptogs den första tiden i Sverige av arbete och strävan efter att höja levnadsstandarden. En del av de intjänade pengarna sparades för sommarsemestern på den gamla hemorten. Informanterna berör inte själva i någon större omfattning orsakerna till att i stort sett all semester tillbringades på den gamla hemorten. Det tycks ha varit en självklarhet. I intervjuerna finns dock kommentarer om hur de under de första åren i Sverige kände en stark längtan till den gamla hemorten. De beskriver hur angeläget det var att åka dit varje år. Det var många människor de hade att hälsa på under semestern (Lukkarinen Kvist 2006).

Hur upplevde de kvarboende att de utflyttade kom på semester? På informanternas gamla hemort har jag intervjuat några personer som blev kvar där. De berättar om sina upplevelser då semesterfirarna kom på somrarna, då det på nytt blev liv och rörelse i byarna. I deras beskrivningar framträder en stämning av vemod då utflyttarna, som för några sommarveckor hade fört med sig en fläkt av den stora världen, for iväg efter semestern och fönstren i husen återigen hade täckts för med brädor. Uppbrottet efter

semestern kunde vara känslofyllt, menar en av dem som hade syskon i Sverige. Hon berättar hur hon uppfattade sina syskons stämningslägen då semestern närmade sig sitt slut, hon såg tydligt något som hon tolkade som längtan till den gamla hemorten och det gjorde det svårt för dem att åka tillbaka till Sverige. Enligt henne var det lätt för hennes syskon att tala öppet, till och med att skritya, om ekonomiska och materiella framgångar i Sverige. Hon menar dock att de också mötte svårigheter och motgångar av olika slag, men det pratade de inte om. Inte heller uttryckte de i ord den längtan och det vemod som enligt henne präglade avskedets stund, då syskonen skulle återvända till Sverige. Hon berättar:

Informant: De kom ju med sina stora bilar. Och med häftiga presenter. Och så som man skröt om sina löner! Löner var nog det som man pratade mest om. Och så om hur billig någon vara var. Men man pratade inte om att man kunde längta till Finland. Eller att man hade bristfälliga kunskaper i svenska. Det pratade man inte om. Allt var så bra i Sverige, berättade de när de kom på semester.

Mirjalisa: Men du menar att du såg längtan?

Informant: Det syntes, det syntes när de skulle fara. Det var på något sätt alldeles hemskt, den dagen. Det syntes när dagen för avskedets stund närmade sig, de blev så tysta, det var någon slags apati som slog till. De insåg att nu var det bara tre eller två dagar kvar av semestern, de blev så tysta, före avfärden. /.../ Det syntes i deras kroppsspråk, i gesterna, det syntes tydligt, mycket tydligt vart de nu var på väg...

I mina intervjuer med informanterna i Sverige berörs inte avskedets dysterhet och tungsinne som i citatet ovan. Varför så är fallet kan givetvis tolkas på skilda sätt. En tolkning är att informanterna upplever händelserna för svåra och känsliga att ta upp. En annan är att avskedet inte upplevdes på samma sätt av dem som åkte i väg som av dem som blev kvar. När informanterna lämnade den gamla hemorten åkte de tillbaka till sin vardag med familjeliv, arbete, arbetskamrater, grannar och föreningsliv. De som blev

kvar upplevde snarare tystnad och tomhet då bylivet förändrades efter sommarens slut.

Var vid gott mod

Både som sverigefinländare och etnicitetsforskare har jag mött stereotypa föreställningar om finländare som tystlåtna och inbundna. Denna stereotyp kommenterades också av mina informanter, oftast på ett skämtsamt sätt. En rolig uppmaning i slutet av min mors brev förvånar mig, hon avslutar nämligen med orden: ”Var vid gott mod och vid glatt sinne så att barnet inte blir tystlåtet.” Hennes ord kan tolkas som att hon inte anser att tystlåtenhet skulle vara en eftersträvansvärd egenskap. Jag har dock ingen minnesbild av att man i min barn- och ungdom skulle ha talat om tysta finländare, det har jag mött först i Sverige. Det kan dock hända att jag minns fel. Det skulle också kunna vara så att min mor skämtar om stereotypa föreställningar som är förknippade med olika finländska landskap. Hon var född och uppvuxen i Savolax och inflyttad i Österbotten. Enligt allmänt spridda och populära föreställningar är savolaxare pratsamma och glada människor med mycket humor. Österbottningar brukar däremot beskrivas som mer tystlåtna. Måhända att hennes kommentar rör dessa stereotyper? Kanske ser hon humor som ett vapen i sammanhanget mot stereotyper, och skrattar åt stereotypa föreställningar (jfr Hall 2002, 2003).

Moderskap är historiskt och socialt konstruerat, det vill säga det finns flera sätt att förstå och tolka moderskap. Hondagneu-Sotelo och Avila (1997) har studerat hur latinamerikanska kvinnor, som arbetar i USA och som har sina barn kvar i det gamla hemlandet, omförhandlar moderskapets innebörder och hur moderskapet organiseras och upprätthålls. Detta specifika arrangemang kallas av Hondagneu-Sotelo och Avila för transnationellt moderskap (se även Gardner 2001). Ofta är det kvinnor – som det var i min familj – som svarar för omsorgen om relationer inom familjen och släkten. Det sker exempelvis genom brev, vykort, telefonsamtal, presenter, pengar eller genom ordnande av familjesammankomster och fester. Både känslomässigt och ekonomiskt stöd förmedlas. Att måna om relationer inom fa-

miljen och släkten ger makt att styra över andra (di Leonardo 1987). Min mors brev är inte långt eller mångordigt. Det innehåller dock det ena rådet efter det andra. När jag läser brevet upplever jag att det är rikt i sitt innehåll. De teman som tas upp i brev frilägger det som brevskrivaren vill dela med brevmottagaren, det vill säga det som är innebörden i deras relation (Helsti 2006). Det aktuella brevet förmedlar bland andra normer, värderingar och konkreta råd från en äldre familjegeration till en yngre, från en mor till en dotter. Med sina ord lyckas hon förmedla ett rådande tankesätt med bakgrund i en rural miljö. Hennes brev är en argumentation för vissa normer och värderingar.

Som tidigare nämnts är normer och värderingar kulturella konstruktioner vars innebörd framträder tydligast då de utmanas. Om en individ avviker är det inte enbart en angelägenhet för den enskilda individen utan även för hennes eller hans familj. Min mor strävar efter att bibehålla banden med mig över de gränser som finns mellan oss. Hennes moderskap kommer till tals i hennes brev och i telefonsamtal, men också i paket som kunde innehålla exempelvis hembakat rågbröd. I brevet finns också en viss oro för och omsorg om mig. Tidigare, när jag bodde kvar i föräldrahemmet, hade hon oroat sig för mitt liftande och andra äventyrligheter. Nu gällde hennes oro min hälsa och graviditet, att allt skulle gå väl. Det finns en kontinuitet i hennes omsorg, stöd och oro, som sträcker sig över tid och rum. Brevet är också ett sätt att sörja för att mina band till mina vänner och tidigare gran- nar upprätthålls. Framför allt är det dock ett vädjande om att följa vissa specifika normer och värderingar.

Följde jag min mors råd och uppmaningar? Både ja och nej. Efter att vi hade skaffat en motorcykel var jag och min pojkvän nära att sätta livet till då vi en regnig aprilkväll var inblandade i en trafikolycka. Sett så här i efter- hand var det inte ett så klokt köp. Men jag sände fotografier till min mor. Och jag gifte mig med barnets far även om jag var emot äktenskap som institution. Skälet var pragmatiskt: jag var finsk medborgare, men ville att mina barn skulle ha svenskt medborgarskap. På den tiden fick barn födda inom äktenskap faderns medborgarskap. Jag antar att jag också var vid gott mod och glatt sinnelag under graviditeten; barnet som jag väntade blev

nämligen mycket pratsamt, likaså mitt andra barn. Så visst fick min mor som hon ville!

Referenser

Allardt, E. (1996) Samhällsutvecklingen i Finland och Sverige efter 1945 – bakgrunden till ut- och invandringen. I Jarmo Lainio (red.) *Finnarnas historia i Sverige 3. Tiden efter 1945*. Stockholm : Nordiska museet, Helsingfors : Finska historiska samfundet.

Beck, U. (1998) *Vad innebär globaliseringen? Missuppfattningar och möjliga politiska svar*. Göteborg: Daidalos.

Castles, S. (2000) *Ethnicity and Globalization. From Migrant Worker to Transnational Citizen*. London: Sage Publications.

di Leonardo, M. (1987) The female world of cards and holidays: women, families, and the work of kinship. *Signs* (Chicago, Ill.).123, s. 440–453.

Easthope, H. (2004) A place called home. I *Housing, Theory and Society*, Volume 21, issue 3, September 2004, s. 128–138.

Fry, C. L. (2003) The Life Course as a Cultural Construct. I R. A. Settersten Jr. (red.) *Invitation to the Life Course. Toward New Understanding of Later Life*. Amityville, New York: Baywood Publishing Company.

Gardner, K. (2001) *Age, Narrative and Migration. The Life course and Life Histories of Bengali Elders in London*. Oxford: Berg.

Giddens, A. (1997) *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.

Gustafson, P. (2007) Ett transnationellt perspektiv på migration. I E. Olsson, C. Lundqvist, A. Rabo, L. Sawyer, Ö Wahlbeck. L. Åkesson.(red.) *Transnationella rum: diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. Umeå: Boréa.

Hall, S. (2002) Kulturell identitet och diaspora. I C. Eriksson, M. Eriksson Baaz & H. Thörn (red.) *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.

Hall S. (2003) The Question of Cultural Identity. I D. Held & T. McGrew (red.). *Modernity and its futures*. Oxford: Polity in association with the Open University.

Hareven, T. K. (2000) Families, History and Social Change. Life-course & Cross-Cultural Perspectives. Boulder, Colorado: Westview Press.

Helsti, H. (2006) ”Rakkaat omaiset” Heikkilän sisarusten kirjeet ja perhestrategiat 1901-1919. I Helsti, H., L. Stark & S. Tuomaala (red.) *Modernisaatio ja kansan kokemus Suomessa 1860-1960*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Hockey J. & A. James (2003) *Social identities across the life course*. Basingstoke : Palgrave Macmillan.

Hondagneu-Sotelo, P. & E. Avila (1997) “I’m here, but I’m there” :The Meanings of Latina Transnational Motherhood. *Gender & Society*, vol. 11: s. 548–571.

Honkasalo, M-L. (2004) ”Elämä on ahasta täällä”. Otteita maailmasta joka ei pidä kiinni. I M-L Honkasalo, T. Utriainen & A. Leppo (red.). *Arki satutaa. Kärsimyksiä suomalaisessa nykypäivässä*. Tampere: Vastapaino.

Hunt, S. (2005) *The Life Course. A Sociological Introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Häggström, N., L-E. Borgegård, & A. Rosengren (1990) *När finländarna kom. Migrationen Finland-Sverige efter andra världskriget*. Gävle: Statens institut för byggnadsforskning; Umeå universitet.; Stockholm: Nordiska museet, 1990.

Jaakkola, M. (1984) *Siirtolaiselämää. Tutkimus ruotsinsuomalaisista siirtolaisyhteisönä*. Vammala.

- Jokinen, K. & K. Saaristo (2002) *Suomalainen yhteiskunta*. Borgå: WSOY.
- Korkiasaari, J. (2000) Suomalaiset Ruotsissa 1940-luvulta 2000-luvulle. I J. Korkiasaari & K. Tarkiainen (red.) *Suomalaiset Ruotsissa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia*. Åbo: Siirtolainstituutti.
- Kuosmanen, J. (2001) *Finnkampen. En studie om finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige*. Hedemora: Gidlunds förlag.
- Laakkonen, R. (1996) Finländarna på den svenska arbetsmarkanden efter andra världskriget – arbetskraftsfrågan i finsk-svenska relationer. I J. Lainio (red.) *Finnarnas historia i Sverige 3. Tiden efter 1945*. Stockholm: Nordiska museet, Helsingfors: Finska historiska samfundet.
- Lukkarinen Kvist, M. (2006) *Tiden har haft sin gång. Hem och tillhörighet bland sverigefinnar i Mälardalen*. Linköping: Linköpings universitet.
- Lukkarinen Kvist, M. (2007) En grav som ingen sköter är en sorglig syn. I Wahlbeck, Ö.(red.). *Ny migration och etnicitet i Norden* (Meddelanden från Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi Ser.A:554). Åbo: Åbo Akademi.
- Mulinari, D. (2007) Familjer över gränser. I A. Peterson & M. Hjerm (red.). *Etnicitet. Perspektiv på sambället*. Malmö: Gleerups.
- Närvänen, A-L. (2004) Age, Ageing and the Life Course. I B-M. Oberg, A-L. Närvänen, E. Näsman & E. Olsson (red.) *Changing Worlds and the Ageing Subject. Dimensions in the Study of Ageing and Later Life*. Aldershot : Ashgate.
- Nyman-Kurkiala, P. (1999) *Att flytta bort och hem igen. Sociala nätverk i kedjemigration*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Snellman, H. (2003) *Sallan suurin kylä – Göteborg*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Ågren, M. (2006) *”Är du finsk, eller...?” En etnologisk studie om att växa upp och leva i Sverige med finsk bakgrund*. Göteborg: Arkipelag

Åkesson, L. (2007) ”De är otacksamma!” Transnationella skyldigheter ur de kvarboendes perspektiv. I E. Olsson, C. Lundqvist, A. Rabo, L. Sawyer, Ö Wahlbeck. L. Åkesson (red). *Transnationella rum: diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. Umeå: Boréa Bokförlag.